

**Uchwała Nr VIII/35/2011
Rady Powiatu w Ostrołęce
z dnia 20 czerwca 2011r.**

**w sprawie przyjęcia do realizacji „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie na lata 2011 – 2016”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r. Nr 142 poz. 1592 z późn. zm.) i art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (DZ. U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) *uchwala się, co następuje:*

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Działania określone w „Programie” będą realizowane i finansowane m.in. ze środków własnych w miarę możliwości finansowych Powiatu oraz ze środków budżetu państwa pozyskanych w ramach programów celowych, ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Ostrołęce.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik
do uchwały nr VIII/35/2011
Rady Powiatu w Ostrołęce
z dnia 20 czerwca 2011r.

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2011 – 2016**

OSTROŁĘKA 2011

WPROWADZENIE

Przemoc w rodzinie, jak wykazuje analiza badań realizowanych na poziomie krajowym i wojewódzkim jest zjawiskiem wyraźnie dostrzegalnym w polskim społeczeństwie. Blisko jedna piąta małżeństw boryka się z przemocą. Podobna liczba rodziców może krzywdzić swoje dzieci. Przemoc wobec starszych krewnych nie jest dobrze poznana, ale już zaczynamy uznawać ją za poważny problem społeczny.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest wyzwaniem dla każdego, kto z racji wykonywanej profesji, pełnionej funkcji czy osobistego bądź zawodowego zaangażowania podejmuje trud przeciwstawienia się ogromowi krzywd, jakich doświadcza wiele rodzin w swoich domach. Podejmowanie działań w takich sytuacjach wymaga wiedzy i profesjonalnych umiejętności tak, aby skutecznie powstrzymać sprawców przemocy i nie przyczyniać się do pogarszania sytuacji osób doświadczających przemocy.

W powiecie ostrołęckim zjawisko przemocy stanowi jeden z ważnych problemów społecznych. Konieczne jest zatem systematyczne podnoszenie standardu usług adresowanych do osób doświadczających przemocy i jej sprawców, przygotowanie odpowiednich służb do realizacji profesjonalnych działań z zakresu przeciwdziałania temu zjawisku oraz skutecznego pomagania osobom z obu tych grup. Ważna jest też stała edukacja społeczeństwa, mająca na celu zmianę świadomości w kwestii negatywnych i szkodliwych stereotypów na temat stosowania przemocy, jak też roli kobiety i mężczyzny w życiu społecznym i w rodzinie. Istotne są też: stały rozwój profilaktyki – propagowanie postaw alternatywnych wobec przemocy, nauka umiejętności społecznych i wychowawczych, inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 stanowi realizację uregulowania zawartego w art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. Nr 180 , poz. 1493, z późn. zm.), w brzmieniu określonym ustawą z dnia 10 czerwca 2010r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2010r. Nr 125, poz. 842). Zgodnie z w/w art. 6 ust. 3 pkt 1 *„Do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”*.

Niniejszy program stanowić ma budowę spójnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie ostrołęckim we współpracy wszystkich instytucji i organizacji zajmujących się tematyką przemocy.

I. DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE I PODSTAWY PRAWNE POWIATOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011 – 2016

Definicja przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie ma wiele definicji. Prawna definicja przemocy określona jest w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 roku Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) w art. 2 pkt 2: *„Ilekroć w ustawie jest mowa o przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Przemoc w rodzinie nie zawsze jest łatwa do rozpoznania. Powszechnie przyjmuje się, że jest to działanie:

- 1) intencjonalne i skierowane przeciwko innym członkom rodziny – co oznacza, że jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem mającym na celu całkowitą kontrolę nad osobami doznającymi przemocy;
- 2) naruszające prawa i dobra osobiste osób doznających przemocy – co oznacza, że osoba stosująca przemoc, wykorzystując swoją przewagę, narusza podstawowe prawa człowieka, np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku;
- 3) wykorzystujące wyraźną asymetrię sił – osoba doznająca przemocy jest słabsza, a osoba ją stosująca silniejsza;
- 4) powodujące ból i cierpienie – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osób jej doznających na poważne szkody, co powoduje, że osoby doznające przemocy mają mniejszą zdolność do samoobrony.

Źródłem dysproporcji sił zazwyczaj są :

- wiek – np. relacja dziecko – dorosły, staruszek – ktoś w sile wieku;
- płeć – zwykle kobieta jest słabsza od mężczyzny, chociaż zdarzają się wyjątki;
- stan zdrowia – na ogół chory czy niepełnosprawny jest słabszy od zdrowego;
- różne zależności – np. dziecko – rodzic, ale też zależność ekonomiczna: ktoś dysponuje pieniędzmi i jest „panem”.

Rodzaje przemocy w rodzinie:

Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, bicie, poszturchiwanie, uderzanie, kopanie, ciągnięcie za ciało, włosy, szarpanie, duszenie, policzkowanie, użycie broni.

Przemoc psychiczna – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystuje mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, upokarzanie, poniżanie, zawstydzanie, szantaż emocjonalny, nadmierną kontrolę, wymuszanie lojalności, zakaz wyrażania własnego zdania, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, lekceważenie prywatności i granic drugiej osoby, ograniczanie snu i pożywienia, nieokazywanie uczuć, odrzucenie.

Przemoc seksualna – obejmuje różne działania, w tym wymuszony stosunek płciowy (gwałt), w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy w ramach związku lub poza nim, molestowanie seksualne, wykorzystywanie seksualne dzieci, osób niepełnosprawnych intelektualnie lub fizycznie, zmuszanie do prostytucji, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystycznych form współżycia, a także krytykowanie zachowań seksualnych.

Przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka.

Zaniedbanie – ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, najczęściej tę formę przemocy stosują osoby dorosłe wobec dzieci; niejednokrotnie wyraża się ona w odrzuceniu emocjonalnym dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, problemami itp.

Przemoc w rodzinie miewa różną temperaturę, może być gorąca i chłodna. U podstaw **gorącej przemocy** znajdujemy furję, czyli dynamiczne i naładowane gniewem zjawisko pęknięcia tamy emocjonalnej, uruchamiające agresywne zachowanie. Furia jest wybuchem skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. Najczęściej rozładowuje się w aktach bezpośredniej agresji fizycznej i psychicznej. Towarzyszy jej pragnienie wywołania cierpienia i spowodowania jakichś szkód.

Gorącą przemoc mogą powodować negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem dążeń, z niespełnieniem pragnień i oczekiwań. Pojawia się agresywna reakcja na stres, która nie zostaje powstrzymana i kieruje się przeciw członkowi rodziny.

Przemoc chłodna wydaje się znacznie spokojniejsza, choć czasem jest to spokój pozorny, skrywający silne emocje, ale skutecznie tłumione i kontrolowane. Polega na realizowaniu przez osobę stosującą przemoc specyficznego scenariusza zapisanego w jej umyśle, a czasem również w obyczajach i środowiskowej kulturze.

Cykle i dynamika przemocy

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie często doświadczają kilku jej form jednocześnie. Przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Zazwyczaj, jeśli ktoś raz zastosował przemoc wobec bliskich osób, może zastosować ją po raz kolejny. W cyklu przemocy wobec bliskich (opisanych przez Leonorę Walker, 1979) można zaobserwować trzy następujące po sobie fazy:

Faza narastania napięcia – narasta napięcie i agresywność osoby stosującej przemoc. Każdy drobiazg wywołuje irytację, najmniejsza rzecz jest powodem awantury. Sprawca prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Osoba doznająca przemocy stara się opanować sytuację i oddalić zagrożenie. Często pojawiają się u niej różne dolegliwości fizyczne, bóle żołądka i głowy, bezsenność i utrata apetytu. Wpada w apatię lub ogarnia ją silny niepokój. Czasem, nie mogąc wytrzymać tego oczekiwania, sama prowokuje spięcie, aby wreszcie „mieć to za sobą”.

Faza ostrej przemocy – następuje wybuch przemocy. Z mało istotnych powodów dochodzi do ataku agresji i rozładowania złości. Osoba doznająca przemocy znajduje się w stanie szoku, stara się uspokoić sprawcę i ochronić siebie. Odczuwa przerażenie, złość, bezradność i wstyd, traci ochotę do życia.

Faza miodowego miesiąca – gdy osoba stosująca przemoc wyładuje już swoją złość i zaczyna sobie zdawać sprawę, co zrobiła, nagle staje się inną osobą. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie i usprawiedliwienie. Ma poczucie winy, okazuje skruchę, przeprasza i obiecuje, że to się już nie powtórzy. Zaczyna okazywać ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się tak, jakby nic się nie stało. Sprawca i osoba doznająca przemocy zachowują się jak świeżo zakochana para.

Faza miodowego miesiąca mija i wkrótce rozpoczyna się faza narastania napięcia. Wszystko zaczyna się od nowa. Jednak przemoc w następnym cyklu jest na ogół bardziej gwałtowna i dłuższa. Doświadczenia miodowej fazy demobilizują osobę doznającą przemocy i utrwalają u osoby ją stosującej poczucie bezkarności oraz nadzieję, że następnym razem znowu sobie jakoś poradzi i uzyska przebaczenie. Następane fazy miodowego miesiąca są krótsze i mniej miodowe.

Sytuacja psychologiczna osób doznających przemocy w rodzinie

Wszyscy pomagający osobom doznającym przemocy w rodzinie powinni pamiętać, że jedną z cech charakteryzujących zachowania takich osób jest rozchwianie emocjonalne. Cierpią one bardzo często na różnego rodzaju zaburzenia emocjonalne, takie jak: częste popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji. Charakteryzują je częste niezrozumiałe zmiany decyzji, niepewność, nieuzasadnione reakcje lękowe, ciągle poczucie zagrożenia. Trudno od nich oczekiwać racjonalnych zachowań i konsekwencji, ponieważ cały czas żyją w strachu przed sprawcą.

Osoby doznające przemocy często wycofują skargę, nie chcą ukarania sprawcy, sprawiają wrażenie, że same nie wiedzą, na czym im zależy. Zmieniają zeznania, zaczynają ochraniać swego krzywdziciela, a czasem wspólnie z nim oskarżają osoby pomagające o przekroczenie uprawnień.

Przyglądając się sytuacji psychologicznej osób doznających przemocy i próbując zrozumieć ich zachowania, specjaliści najczęściej odwołują się do syndromu wyuczonej bezradności, zjawiska „prania mózgu” czy zespołu stresu pourazowego.

Syndrom wyuczonej bezradności – oznacza on poddanie się, rezygnację z aktywności służącej poprawie sytuacji, w jakiej dana osoba się znajduje. Wyuczona bezradność wynika z przekonania o bezskuteczności jakichkolwiek działań.

Techniki „prania mózgu” są stosowane, aby zmienić czyjeś przekonania, nastawienia, poglądy, a wiele z nich ma na celu zmiany osobowości (uczuć, potrzeb, postaw) tak, aby osoba manipulowana działała zgodnie z oczekiwaniami manipulującego. W rezultacie osoby doznające przemocy w rodzinie, które były poddawane „praniu mózgu” mają zniekształcony obraz własnej osoby, uważają, że są głupie, niewydolne, złe, niezdarne, czują się winne i odpowiedzialne za przemoc.

Zespół stresu pourazowego (PTSD – Posttraumatic Stress Disorder) – powstaniu tego zaburzenia sprzyjają sytuacje zewnętrzne, w których człowiek jest narażony na utratę życia lub zdrowia, ale także gdy obserwuje zranienie i zagrożenie życia osób bliskich. W przypadku przemocy wystarczy sama groźba jej użycia, aby wywołać wstrząs. Często sprawcy przemocy wobec bliskich są w stanie gestem, słowem, spojrzeniem, charakterystycznym zachowaniem wywołać u swoich ofiar paraliżujący lęk i uległość. Wystarczy, że są one przekonane o swoim niebezpieczeństwie.

Strategie powstrzymywania przemocy

Osobiste sposoby radzenia sobie z przemocą stosowane przez osoby doznające przemocy to:

- **rozmowy ze sprawcą o przemoc** - osoby doznające przemocy, opowiadając o krzywdzie i cierpieniu, starają się wzbudzić współczucie o osoby ją stosującej;
- **skłanianie do obietnic poprawy i powstrzymywania się od bicia** poprzez odwoływanie się do miłości i moralności;
- **straszenie** sprawców powiadomieniem policji, opuszczeniem domu, rozwodem;
- **ukrywanie się** przed osobą stosującą przemoc – wybieganie z domu, chowanie się w innym pokoju, zamykanie w łazience;
- **pasywna obrona** – próba osłonięcia się dłońmi, ramionami, poduszką lub innymi sprzętami domowymi przed ciosami sprawcy;
- **unikanie agresywnego ataku** – schodzenie z oczu sprawcy lub powstrzymywanie się od niektórych zachowań, gdy osoba doznająca przemocy czuje, że zbliża się fala agresji;
- **walka obronna** – próba oddawania razów, drapanie, kopanie, gryzienie lub odpychanie, rzucanie przedmiotami lub uderzanie tym, co jest pod ręką;
- **strategie poniżające** polegające na całkowitym podporządkowaniu się, a nawet na poniżaniu przed sprawcą. Za stosowanie tej strategii osoby doznające przemocy płacą najwyższą cenę – zniszczenie własnej podmiotowości i uzależnienie się od sprawcy.

Dzieci jako osoby doznające przemocy w rodzinie

Dzieci wzrastające wśród przemocy w domu są często zapomnianymi jej ofiarami. Doznają przemocy nie tylko wtedy, gdy są bezpośrednio maltretowane lub zanedbywane przez rodziców czy opiekunów. Cierpią i są krzywdzone także wtedy, gdy są świadkami przemocy dorosłych.

Krzywdzenie dzieci przez dorosłych sprawców przemocy można podzielić na cztery kategorie działań:

- celowe wyrządzanie im krzywdy fizycznej, traktowane jako sposób krzywdzenia osoby doznającej przemocy i kontrolowania jej;
- mimowolne wyrządzanie im krzywdy fizycznej w czasie ataku na osobę dorosłą, kiedy dziecko przypadkowo podejdzie pod rękę lub kiedy próbuje interweniować;
- stwarzanie środowiska, w którym dzieci są świadkami przemocy lub jej skutków;
- wykorzystywanie dzieci, by kontrolować maltretowaną osobę dorosłą podczas trwania związku bez względu na krzywdę wyrządzaną dzieciom.

Konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie

Oprócz widocznych skutków przemocy w czasie jej trwania obserwuje się też skutki odroczone, przesunięte w czasie. Doświadczenia z dzieciństwa mają wpływ na całe życie. Często spotykane konsekwencje wychowywania się w rodzinie przemocowej to:

- poczucie, że wszystkie konflikty rozwiązuje się przemocą;
- brak szacunku do osób słabszych;
- niedostosowanie społeczne przejawiające się agresją wobec rówieśników, nauczycieli, innych dorosłych, rodziców;
- kradzieże, rozboje;
- wagarowanie, trudności w nauce, powtarzanie klasy, kończenie nauki na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum;
- ucieczki z domu;
- prostytutcja;
- uciekanie w uzależnienia;
- samookaleczenia, próby samobójcze.

Terminologia

W literaturze przedmiotu oraz w dokumentach prawnych zwraca uwagę niejednolita terminologia określająca zarówno osoby, które doświadczają przemocy jak i osoby stosujące przemoc. Dotychczas najczęściej stosowano wobec osoby pokrzywdzonej termin: „ofiara przemocy w rodzinie”, ale z uwagi na pejoratywny wydźwięk zaczęto używać zamiennie terminu: „osoba dotknięta przemocą w rodzinie” lub „osoba doznająca przemocy w rodzinie”.

W publikacjach fachowych stosowana jest terminologia zamienna, a niektórzy autorzy mówiąc o przemocy w rodzinie określają to zjawisko jako „przemoc domowa”.

Podstawy prawne Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016

Zadania ujęte w ramach Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 realizowane będą przede wszystkim w oparciu o ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 10 czerwca 2010r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2010r. Nr 125, poz. 842), której celem jest poprawa skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zgodnie z przepisem art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.):

ust. 1 *„Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.¹); lub ustawy z dnia 26 października 1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007r. Nr 70, poz. 473, z późn. zm.²); chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.”;*

ust. 3 *„Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:*

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;*
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;*
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;*
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.”*

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowany będzie również w oparciu o :

- a) ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.)
- b) ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007r., Nr 70, poz. 473, z późn. zm.);
- c) ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz. 1592, z późn. zm.);
- d) ustawę z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964r., Nr 9, poz. 59, z późn. zm.);
- e) ustawę z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz. U. z 2007r. Nr 43, poz.277, z późn. zm.);

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały zgłoszone w Dz. U. z 2009r. Nr 202, poz. 1551, Nr 219, poz. 1706 i Nr 221, poz. 1738 oraz z 2010r. Nr 28, poz.146, Nr 40, poz. 229, Nr 81, poz. 527 i Nr 125, poz. 842.

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007r. Nr 115, poz.793, Nr 176, poz. 1238, z 2008r. Nr 227, poz. 1505, z 2009r. Nr 18, poz. 97 i Nr 144, poz. 1175 oraz z 2010r. Nr 47, poz. 278 i Nr 127, poz. 857.

- f) ustawę z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- g) ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997r., Nr 88, poz. 553, z późn. zm.);
- h) ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997r. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.);
- i) ustawę z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz.1536);
- j) ustawę z dnia 29 stycznia 2004r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.).

Założenia do Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 opierają się także na następujących dokumentach:

1. Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
2. Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016;
3. Narodowym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
4. Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
5. Strategii Wojewódzkiej w Zakresie Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2005 – 2013;
6. Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020.
7. Strategii Rozwiązywania Problemów z Zakresu Pomocy Społecznej w Powiecie Ostrołęckim na lata 2007 – 2013.

Miejsce i czas realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

Program będzie realizowany na terenie powiatu ostrołęckiego w latach 2011 – 2016. Wdrażanie programu rozpocznie się po jego uchwaleniu, a działania zaplanowane do realizacji w ramach Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będą wdrażane w formie ciągłej.

Adresaci Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

1. mieszkańcy powiatu ostrołęckiego;
2. osoby dotknięte przemocą w rodzinie;

3. osoby stosujące przemoc w rodzinie;
4. świadkowie przemocy w rodzinie;
5. osoby zaangażowane w działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, np. pracownicy „pierwszego kontaktu” oraz instytucje/organizacje zajmujące się tym problemem.

II. PRZEMOC W RODZINIE – DIAGNOZA I OCENA SYTUACJI W POWIECIE OSTROŁĘCKIM

Analizując otrzymane z terenu powiatu ostrołęckiego ankiety dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie należy zaznaczyć, że wszystkie przedstawione w programie dane mają charakter szacunkowy. Przemoc w rodzinie jest bowiem zjawiskiem trudnym do zbadania, z uwagi na swoją specyfikę. Zdarza się, że osoby dotknięte przemocą nie zgłaszają przemocy lub po zgłoszeniu wycofują zeznania. Niektóre zebrane dane powielają się, ponieważ podmioty, które udzielają pomocy, pracują często z tymi samymi rodzinami. Niektóre ośrodki i instytucje nie wypełniły przesłanych ankiet, twierdząc, że nie posiadają takich danych.

W związku z powyższym w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przedstawiono dane, które udało się pozyskać za pomocą ankiet z terenu powiatu ostrołęckiego. Ankiety dotyczyły danych z lat 2008 – 2010r. i były kierowane do:

- ośrodków pomocy społecznej;
- posterunków i komisariatu policji;
- urzędów gmin;
- przychodni zdrowia.

Ośrodki Pomocy Społecznej

Ankiety skierowane były do wszystkich Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie ostrołęckim. Na 11 gmin ankietę wypełniło 10 z nich (OPS w Łysych stwierdził, że nie posiada danych, o które wystąpiono). W związku z powyższym, dane nie dotyczą całego powiatu ostrołęckiego, tylko gmin: Baranowo, Czarnia, Czerwin Goworowo, Kadzidło, Lelis, Myszyniec, Olszewo – Borki, Rzekuń, Troszyn). Większość opracowanych danych pochodzi z roku 2010, gdyż wiele gmin nie posiadało informacji dotyczących przemocy w rodzinie z lat poprzednich.

Zebrane informacje wskazują, że na terenie 10 gmin w latach 2008 – 2010 zmniejszała się ogólna liczba świadczeniobiorców korzystających z pomocy społecznej, natomiast zwiększała liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu przemocy w rodzinie.

Najczęściej, według uzyskanych danych, występuje przemoc psychiczna, potem fizyczna, ekonomiczna i sporadycznie seksualna. Takie wyniki mogą być skutkiem tego, że najtrudniej jest zdiagnozować przemoc seksualną, szczególnie, że często jest to temat tabu. Osoby zgłaszające przemoc seksualną najczęściej są źle oceniane przez środowisko. Zdarzają się komentarze w stylu: *W małżeństwie to nie gwałt, to obowiązek* czy *Jak kobieta mówi „nie”, to myśli „tak”*. Również zgłoszenia dzieci o nieakceptowanych formach dotykania czy pokazywania treści pornograficznych, kiedy już się pojawiają, są traktowane z dużą ostrożnością. Wynika to z coraz większej wiedzy dzieci na temat seksu i prób jej wykorzystania przeciwko dorosłym, ale także z niedowierzania, że osoba bliska mogłaby się posunąć do takich rzeczy.

Najczęściej zgłaszaną przemocą jest ta stosowana wobec współmałżonka, na drugim miejscu jest przemoc wobec dzieci, potem wobec osób starszych i osób niepełnosprawnych. Dwie ostatnie grupy mogą nie być do końca poznane, gdyż zwykle nie zgłaszają się one po pomoc, gdy doznają przemocy ze strony osób bliskich. Niepokojącym jest fakt, że na terenie gminy Goworowo głównymi osobami dotkniętymi przemocą są dzieci (średnio 32 rocznie), które tak naprawdę są bez szans na obronę.

Patrząc na problem przemocy z punktu widzenia jej rodzajów i osób jej doznających, to także zwiększa się on na przestrzeni omawianych lat.

Gminami, na terenie których zjawisko przemocy jest najbardziej ujawnione, są: Goworowo (74 w 2010r.), Kadzidło (37 w 2010r.), Baranowo (27 w 2010r.) oraz Czarnia (24 w 2010r.). Najmniejszą ilość tego typu zachowań jest wykazywanych w gminach: Troszyn (2 w 2010r.), Czerwin (4 w 2010r.) i Olszewo – Borki (5 w 2010r.).

Z dalszych analiz wynika, że najczęstszą przyczyną stosowania przemocy jest uzależnienie od alkoholu. Wprawdzie badania nie pokazują, że alkoholizm jest przyczyną przemocy, jednak z doświadczeń osób jej doznających można stwierdzić, że najczęściej pierwsze akty przemocy pojawiają się w trakcie upojenia alkoholowego.

Problem przemocy domowej jest problemem długotrwałym. Najwięcej rodzin zostało wykazanych w przedziale trwania przemocy powyżej 3 lat. Jednak wzrasta liczba nowych rodzin, które zgłaszają, że przemoc pojawiła się w ostatnim roku.

Osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie są najczęściej kobiety w przedziale wiekowym 18 – 60 lat. Większość z nich to osoby aktywne zawodowo (w roku 2010r. to 2/3 grupy dotkniętej przemocą).

Osobami stosującymi przemoc są najczęściej mężczyźni w przedziale wiekowym 18 – 60 lat z podstawowym lub niepełnym podstawowym wykształceniem i problemem alkoholowym. Większość sprawców nigdy nie zostało ukaranych za przemoc rodzinną. Duża część osób stosujących przemoc pochodzi z pełnych rodzin z problemem alkoholowym.

Tylko jedna gmina (Goworowo) potwierdziła funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego w pierwszym kwartale 2011r. W jego skład wchodzi przedstawiciele Policji, GOPS, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły, sądu. Spotkania tego zespołu odbywają się raz na kwartał.

Pozostałe gminy są w trakcie powoływania zespołów interdyscyplinarnych. Wszystkie z gmin, które wypełniły ankietę, planują powołanie zespołów w 2011r, większość w II kwartale bieżącego roku.

W działaniach, jakie należy podjąć, aby skuteczniej rozwiązywać problem przemocy w rodzinie, gminy wymieniały przede wszystkim większą pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym: pomoc psychologiczna, działania interdyscyplinarne, grupy samopomocowe, zwiększenie dostępności do specjalistów). Wiele gmin zwróciło uwagę na osoby stosujące przemoc w rodzinie. Dla nich zaproponowano: prowadzenie działań interwencyjnych – wspierających, opracowanie programu pracy ze sprawcą przemocy, punkty leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od alkoholu, ale także izolowanie sprawców oraz zaostrzenie i przyspieszenie sankcji karnych wobec osób stosujących przemoc. Dla kilku gmin ważne okazały się także działania profilaktyczne i zwiększenie świadomości społecznej n/t zjawiska przemocy (kampanie społeczne).

Policja

Ankiety dotyczące przemocy w rodzinie w latach 2008 – 2010r. zostały wysłane do wszystkich posterunków na terenie powiatu ostrołęckiego oraz do Komisariatu Policji w Ostrołęce (komisariat jest odpowiedzialny za dwie gminy: Rzekuń i Olszewo – Borki). Dwie gminy (Czarnia i Myszyniec) mają jeden wspólny posterunek w Myszyńcu. Otrzymano dane z 7 gmin (Baranowo, Czerwin, Goworowo, Kadzidło, Lelis, Łyse, Troszyn). Posterunek Policji w Troszynie podał dane łącznie z trzech lat. Komisariat Policji w Ostrołęce nie posiadał oddzielnych danych z gminy Rzekuń i Olszewo – Borki, w zamian przekazał sprawozda-

nia roczne dotyczące całego powiatu ostrołęckiego (łącznie z miastem Ostrołęka). Posterunek Policji w Myszyncu nie odpowiedział na pismo z prośbą o wypełnienie ankiety.

Z pozyskanych ze sprawozdań danych wynika, że z roku na rok rośnie liczba wypełnianych Niebieskich Kart. Może to być spowodowane coraz większą świadomością osób doznających przemocy o ich prawach, ale także większym zaangażowaniem policji.

Najczęściej osobami doznającymi przemocy są kobiety (średnio 57%) i dzieci (średnio 37%). Natomiast osobami stosującymi przemoc w rodzinie są najczęściej mężczyźni (średnio 98%). Średnio 76 % sprawców przemocy w trakcie interwencji policji jest pod wpływem alkoholu. Zwykle osoby te są przewożone do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wytrzeźwienia. Na podstawie uzyskanych z policji informacji, można stwierdzić, że rocznie jest przeprowadzanych średnio 458 interwencji dotyczących problemu przemocy w rodzinie. Sprawcy przemocy w trakcie tych interwencji dużo częściej korzystają z pomocy medycznej (średnio 94% przypadków udzielenia pomocy medycznej) niż osoby dotknięte przemocą (średnio 6%).

Policja zwykle współpracuje z innymi instytucjami w zakresie przemocy w rodzinie. Najwięcej informacji kierowanych jest do ośrodków pomocy społecznej i gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz placówek szkolno –wychowawczych.

Urzędy gmin

Do wszystkich urzędów gmin wysłano ankietę dotyczącą problemu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2008 – 2010 widzianego z perspektywy szkół podstawowych i gimnazjalnych. Na 11 gmin odpowiedziało 8 z nich (Baranowo, Czarnia, Goworowo, Łyse, Myszyniec, Olszewo – Borki, Rzekuń, Troszyn). W związku z tym, dane dotyczą 63 szkół podstawowych i gimnazjalnych.

Z danych uzyskanych ze szkół wynika, że przypadki podejrzenia przemocy w rodzinie przez pracowników szkół są sporadyczne. Najwięcej takich przypadków wykazał Urząd Gminy w Goworowie (11) i Olszewo – Borkach (3). W większości były to przypadki zgłoszone nauczycielom przez uczniów, choć tych ostatnich było mniej. Urzędy Gmin w Łysych, Rzekuniu i Troszynie zaznaczyły podejrzenie przemocy w rodzinie przez pracowników szkół podstawowych i gimnazjalnych na poziomie 0 (średnie dane za lata 2008 – 2010).

Zgłoszenia uczniów dotyczyły tylko przemocy psychicznej i fizycznej. 8 gmin, które odpowiedziały na ankietę, powiadamiały policję średnio o 16 przypadkach przemocy w rodzinie rocznie na przestrzeni lat 2008 - 2010. Szkoły podstawowe i gimnazjalne założyły 19 Niebieskich Kart w 2008r., 16 w 2009r i 13 w 2010r.

Większość gmin wykazała, że ich szkoły prowadzą akcje profilaktyczne z zakresu przemocy w rodzinie. Średnio jest to 29 akcji profilaktycznych rocznie (dane dla 8 gmin – 63 szkół). Najwięcej takich akcji przeprowadza Myszyniec (średnio 11 rocznie), Troszyn nie wykazał żadnych akcji profilaktycznych.

Przychodnie lekarskie

Ankiety zostały wysłane do wszystkich przychodni lekarskich w powiecie ostrołęckim. Na wysłane do 17 przychodni pisma odpowiedziało tylko 5 z nich z 5 gmin (Czerwin, Goworowo, Łyse, Myszyniec i Olszewo – Borki). Tak mało danych może wynikać z faktu, iż lekarze pierwszego kontaktu nie do końca są zaangażowani w tematykę przemocy w rodzinie, zwykle nie prowadzą także statystyk dotyczących tego problemu.

Na podstawie otrzymanych danych można stwierdzić, że zdarza się coraz więcej przypadków podejrzenia przemocy w rodzinie przez lekarzy. Większość przychodni wykazała, że podejrzenia doznawania przemocy w rodzinie dotyczą głównie kobiet i dzieci. Tylko przychodnia lekarska w Goworowie napisała o przemocy wobec osób starszych (7 osób) i osób niepełnosprawnych (1 osoba) na przestrzeni 3 lat.

W ciągu 3 lat lekarze z przychodni, które odpowiedziały na ankietę, wydali 8 skierowań na obdukcję. W 7 przypadkach poinformowali policję o podejrzeniu przemocy w rodzinie (w tym: 3 razy wobec dzieci, 2 razy wobec kobiet i 2 razy wobec osób starszych). Na przestrzeni 3 lat w 4 przypadkach skierowano osobę pokrzywdzoną do szpitala. Żaden lekarz nie założył Niebieskiej Karty.

Poradnia Rodzinna

Poradnia Rodzinna jest jednostką poradnictwa specjalistycznego działającą w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce. Poradnia udziela pomocy psychologicznej i prawnej osobom zamieszkującym teren powiatu ostrołęckiego.

Porównując dane z lat 2008 – 2010 można stwierdzić, że coraz więcej klientów Poradni Rodzinnej zgłasza problem przemocy w rodzinie (w roku 2008 – 21 osób, w 2009r. – 26 osób, a w 2010r. – 31 osób). Rośnie także liczba mieszkańców powiatu ostrołęckiego, którzy doznają przemocy ze strony bliskich uzależnionych od alkoholu (w 2008 – 43%, w 2009r. – 46%, a w 2010r. – 55%).

Osoby pokrzywdzone najczęściej poszukują wsparcia i informacji, co można zrobić, aby przemoc przestała być problemem. Często proszą o wskazówki, jak napisać pismo do sądu o rozwód, czy zgłoszenie do prokuratury o znęcanie się nad rodziną. Osoby te rzadko są

świadome, że zmieniła się ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i jest więcej możliwości skorzystania z pomocy.

Z praktyki, wiadomym jest, że osoby dotknięte przemocą, przychodząc do Poradni liczą na „szybkie uzdrowienie rodziny”, pozostając często biernymi wobec proponowanych działań ku poprawie sytuacji.

Praca psychologa czy prawnika w poradni polega głównie na informowaniu i wspieraniu. Zwykle osoby zdeterminowane w jednym momencie, aby zmienić sytuację, wracają po dłuższym czasie, żeby przyznać, że pisma zostały wycofane, gdyż partner obiecał poprawę. Ważne jest, aby osoby pokrzywdzone czuły, że mogą znowu liczyć na pomoc. Często wstydzą się tego, że nie były dość silne, żeby doprowadzić sprawę do końca. Wynika to także z tego, że doznając przemocy tracą poczucie własnej wartości i poczucie sprawstwa. W związku z powyższym osoby te potrzebują dalszego wsparcia i akceptacji dla swoich starań o naprawienie sytuacji rodzinnej.

III. CELE, ZADANIA I DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011 – 2016

CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwięzionych w przemoc.

CELE SZCZEGÓŁOWE I DZIAŁANIA

Cel 1. Zapobieganie występowaniu przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości społecznej oraz ograniczanie zaburzeń życia społecznego związanych z występowaniem przemocy.

Zadania:

1. Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie psychologii konfliktów, sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją swoją oraz rówieśników

Działania:

1. prowadzenie zajęć wychowawczych oraz zajęć informacyjno – edukacyjnych;

2. wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego sprzyjających zachowaniom bez agresji;
3. opracowywanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

2. Przygotowanie i udostępnienie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym

Działania:

1. rozpowszechnianie broszur i ulotek dotyczących zjawiska przemocy;
2. publikowanie w ostrołęckich mediach informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej;
3. opracowanie i wydanie informatora zawierającego podstawową wiedzę o zjawisku przemocy w rodzinie, możliwościach pomocnych działań dla osób dotkniętych przemocą, świadków przemocy oraz sprawców, informacje prawne oraz o miejscach, w których mieszkańcy powiatu ostrołęckiego mogą uzyskać pomoc (nazwa, adres, telefon, obszar działań);
4. rozpowszechnienie w lokalnym środowisku programów profilaktycznych;
5. udział w ogólnopolskich kampaniach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3. Zwiększenie wiedzy i umiejętności sprzyjających życiu bez przemocy wśród mieszkańców terenu powiatu ostrołęckiego.

Działania:

1. prowadzenie społecznych kampanii informacyjno – edukacyjnych adresowanych do ogółu dorosłych dotyczących rozwoju dzieci, ich potrzeb, rozwiązywania problemów bez przemocy;
2. prowadzenie zajęć warsztatowych dla rodziców mających na celu podniesienie ich kompetencji wychowawczych;
3. poradnictwo psychologiczne i rodzinne.

Cel 2. Zmniejszanie negatywnych następstw dla osób dotkniętych przemocą i świadków występowania przemocy w rodzinie.

Zadania:

1. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą i pozostającym w rodzinie.

Działania:

1. poradnictwo psychologiczne, rodzinne i prawne;
2. praca socjalna;
3. promocja i realizacja procedury „Niebieska Karta”;
4. tworzenie i prowadzenie grup wsparcia.

2. Udzielanie pomocy rodzicom zastępczym i opiekunom rodzinnych domów dziecka pełniącym opiekę nad dziećmi, które doświadczały przemocy w rodzinie.

Działania:

1. poradnictwo psychologiczne, rodzinne i prawne;
2. praca socjalna;
3. praca terapeutyczna z dziećmi w środowisku zamieszkania;
4. tworzenie i prowadzenie grup wsparcia.

Cel 3. Zapobieganie stosowaniu przemocy w rodzinie.**Zadania:**

1. Edukacja sprawców przemocy w rodzinie.

Działania:

1. poradnictwo psychologiczne i rodzinne;
2. warsztaty korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc.

Cel 4. Zwiększenie dostępu do instytucji pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.**Zadania:**

1. Udzielanie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Działania:

1. stworzenie bazy pomocy poprzez utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej dla mieszkańców powiatu ostrołęckiego ze schronieniem dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;

Cel 5. Poprawa skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.

Zadania:

1. Podniesienie poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie przemocą w rodzinie.

Działania:

1. udział w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Integracja środowisk i działań na rzecz budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie ostrołęckim.

Działania:

1. wypracowanie procedur współpracy pomiędzy służbami na rzecz efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
2. organizowanie interdyscyplinarnych konferencji z udziałem osób zaangażowanych w problematykę przemocy w rodzinie;
3. określenie kompetencji poszczególnych uczestników systemu, a także wypracowanie jasnych strategii ich działań oraz procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych;
4. zbudowanie systemu organizacyjnej i merytorycznej współpracy między służbami, który obowiązywałby jako rozwiązanie modelowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

OCZEKIWANE EFEKTY PROGRAMU

1. Zwiększenie wrażliwości społecznej wobec aktów przemocy w rodzinie;
2. Zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie;
4. Zmniejszenie skutków psychologicznych wynikających z przemocy;
5. Podwyższenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest zadaniem własnym powiatu. W związku z powyższym, finansowanie

zadań zawartych w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 będzie realizowane ze środków własnych powiatu ostrołęckiego w miarę możliwości finansowych. Przewiduje się również współudział w finansowaniu w/w działań ze środków budżetu państwa pozyskanych w ramach programów celowych, ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Realizacja działań zawartych w czterech celach szczegółowych będzie więc uzależniona od wielkości środków finansowych zaplanowanych w corocznym budżecie powiatu.